

- **שם המחקר:** לקרוא מחוץ לקופסא: עיצוב קופסת בריחה להוראת קריאה לתלמידים עם מוגבלות שכלית התפתחותית
- **שנה:** 2023
- **סוג מחקר:** מחקר
- **מס' קטלוגי:** 890-325-2020
- **שמות החוקרים:** ד"ר מיכל ניסים
- **רשות המחקר:** המכללה האקדמית לחינוך ע"ש דוד ילין

תקציר מנהלים

מחקר זה נערך בסיוע מענק מקרן שלם.

"אתה רוצה מהפכה? למד את האנשים לקרוא!" (פאולו פריירה).

תחום הוראת הקריאה לתלמידים עם מוגבלות שכלית התפתחותית (מש"ה), הינו תחום עם חסך מחקרי רב (Lindström & Lemons, 2021). זאת, חרף העובדה כי בקיאות אוריינית מאפשרת להבין את הסמלים והסימנים המוצגים בעולם המודרני בקשת רחבה של תחומים – חברתיים, פוליטיים, תעסוקתיים, וכלכליים (שינגרוס, 2013). על מנת להצליח לדייק את תחום הוראה חשוב ומשמעותי זה, יש צורך במחקרים נוספים המחוברים לעשייה בשדה הלימודי.

מחקר מבוסס עיצוב משלב תכנון מחקרי עם פעילות בסביבה הטבעית בה מתרחשת הלמידה (Barab, 2006; Reeves, 2000) סוג זה של מחקר מאפשר שילוב בין התרגול המעשי בכיתות הלימוד לבין היסודות התיאורטיים המנחים את בניית תהליך הלימוד. על מנת לתמוך בשילוב זה, החוקרים במחקר מבוסס עיצוב עובדים בשיתוף פעולה עם המורים המיישמים את כלי הלימוד הניסיוני. באופן כזה, מצטמצם המרווח שבין תהליך התכנון, התיאוריה והשימוש בכלי בשטח.

במחקר הנוכחי נעשה שימוש במודל מעגלי בן ארבעה שלבים של מחקר מבוסס עיצוב. משתתפי המחקר כוללים 11 תלמידים עם מש"ה בגילאי 10-16 שנים בשיתוף מורותיהם לקריאה ומומחים בתחום הוראת הקריאה לתלמידים עם מש"ה ובתחום העיצוב. התהליך המשותף מתעד את תגובות משתתפי המחקר באמצעות שאלונים, ראיונות ותצפיות ומציג את התוצר הסופי.

הממצאים מצביעים על כך שקופסאות הבריחה שעוצבו לילדים שהשתתפו במחקר היו מהנים, מותאמים לתלמיד ולצרכיו ומעוררי מוטיבציה ללמידה. ההתאמות שנעשו עקב הערות המורות עזרו לדייק את קופסת הבריחה

באופן ספציפי לכל תלמיד שהשתתף, בעוד הערות המומחיות סייעו בחידוד הדיוק של עיצוב קופסת הבריחה לתלמידים עם מש"ה באופן כללי בהתאם למחקרים העדכניים בתחום. אמנם מחקרים העוסקים בהוראת הקריאה לתלמידים עם מש"ה נוטים לזכות הגישה הפונטית (Dessementet et al., 2019), אך הדיוקים שהציעו המורות במחקר הנוכחי כחלק מתהליך בניית קופסת הבריחה, הובילו להתאמה דיפרנציאלית לכל תלמיד בהוראת הקריאה. נראה כי בכיתות בהם תלמידים עם מוגבלות שכלית התפתחותית ומוגבלויות נוספות, עולה צורך למיפוי כפול, הן של הצרכים הייחודיים של כל תלמיד מבחינת סגנון הוראה והן מבחינת עיצוב כלי ההוראה שיהיה נגיש ומותאם עבור התלמיד.

בעקבות התצפיות שנעשו והצורך שהעלו המורות להרחבת דרגות הקושי של קופסאות הבריחה, חשבו המומחיות כי יש מקום למתן אפשרות בחירה לתלמידים במהלך המשחק בקופסא. יישום עיקרון זה הוביל לכך שהקופסאות השיגו מטרה נוספת שלא נלקחה בחשבון בתחילת הפיתוח והינה תחושת העצמאות עקב הבחירה של התלמיד במטלות לאורך המשחק בקופסת הבריחה.

נקודה נוספת שעלתה במחקר הנוכחי היא ההכרח בהכרת תחום הפישוט הלשוני בקרב מורות לתלמידים עם מש"ה. הן המורות והן המומחיות חזרו לאורך המחקר על הצורך בפישוט לשוני של ההוראות ולכן ידע בתחום הפישוט הלשוני הוא מחוייב מציאות בתהליך ההכשרה בחינוך המיוחד.

מחקר מבוסס עיצוב הכולל ארבעה שלבים, כפי שנעשה במחקר הנוכחי, עשוי להוות מודל עבור מורים לבניית כלי להוראת הקריאה לתלמידים עם מש"ה. על כן למחקר זה יישומים חשובים בתחום ההכשרה להוראת הקריאה לתלמידים עם מש"ה וכן יישומים חשובים למורים להוראת הקריאה לתלמידים עם מש"ה.

מילות מפתח: הוראת הקריאה, חינוך מיוחד, מוגבלות שכלית התפתחותית, קופסאות בריחה.

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)